

بهترین و محبوب ترین فیلم های سینمای دفاع مقدس به انتخاب کارشناسان

قهرمانان محبوب چند نسل

نگار باباخانی | سینمای دفاع مقدس تنها ژانر واقعا بومی سینمای ایران است. سینمایی که چه در مضمون و مفهوم و چه در ظاهر و سروسنسل تفاوت های آشکاری با هر ژانر دیگری در هر نقطه ای از دنیا به نمایش می گذارد. این ژانر متولد شده در انقلاب اسلامی، نمایشگر خاطرات هشت ساله مردان و زنانی است که قهرمانان از خاک، دین و میراث پدری دفاع کردند. خاطراتی که چند نسل در آن شریکند و همین هم راز جذابیت و محبوبیت این ژانر است که در تمام بزنگاه های این سینمای پر تپو تاپ دوام آورده و ثابت کرده که هر گاه کار بلدی پشت دوربین رفته و فیلمی درست حاصل آورده، مردم از آن استقبال کرده و آن را در جایی نزدیک به صدر جدول فیلم های محبوب هر دوره ای نهاده اند...

در تمام این سال های که از پیدایی و رشد سینمای دفاع مقدس می گذرد، نسل های از فیلمسازان بیشتر از هم صفان شان در بطن و بدنه این سینما شنیده شده و آنان را می توان پامردان این سینما لقب داد. سینماگرانی چون ابراهیم حاتمی کیا، زنده یاد رسول ملاقلی پور، احمد رضا درویش، ابوالحسن برزیده، سعید سهیلی در برهه های از

کارنامه اش، ابوالقاسم طالبی و... که در سبب محبوبیت این ژانر نیز نام آثار همین فیلمسازان است که می درخشند. در واقع در تمام دوره های که در ساره محبوب ترین فیلم ها و فیلمسازان سینمای دفاع مقدس از نویسندگان، منتقدان، کارشناسان و البته سینماگران نظر خواهی شده است، معدود فیلم هایی نام شان بارها و بارها تکرار شده و همین هم نشان دهنده فاصله فراوان کیفی از فیلم ها در قیاس با دیگر تولیدات این ژانر است. در ادامه مطالبی که از روز پیش از آغازین روز هفته دفاع مقدس درباره سینمای دفاع مقدس در این صفحه به چاپ رسیده نگاهی داریم به محبوب های این عرصه به انتخاب منتقدان و نویسندگان سینمایی. این نظرسنجی ها که بیشتر به همت سوره سینما به انجام رسیده، نشانگر نکات جالبی هستند و آن چیزی نیست مگر حضور چشمگیر نسل اول فیلمسازان دفاع مقدس و در رأس آنها ابراهیم حاتمی کیا در اغلب انتخاب ها. نتیجه ای که می تواند حاکی از این نکته بدیهی باشد که سینمای جنگ با نام و آثار ابراهیم حاتمی کیا پیوندی عمیق و ناگسستنی دارد...

سفر به جزابه، ننه گیلان و عروسی خوبان

احمد طالبی نژاد در تمام دوران کاری اش جزو منتقدان تاثیر گذاری بوده که نقد و نظر اتش سرو صدای زیادی ایجاد کرده است. در انتخاب بهترین های سینمای دفاع مقدس نیز این منتقد با سابقه یکی از آن آرای بحث انگیزش را صادر کرده و ضمن اشاره به این که «دفاع مقدس، یک اصطلاح سیاسی است و در واقع ما در سینمای جهان ژانر جنگی داریم» درباره شماری از بهترین های این سینمای جنگی می گوید: در این ژانر، برخی از فیلم ها ارزش هایی داشتند که توانستند حق مطلب را ادا کنند، اما در یک نگاه کلی هنوز می توان فیلم خوب و متفاوت ساخت از جنگی که سه دهه است دارد داستان هایی از آن روایت می شود. طالبی نژاد درباره بهترین فیلم های سینمای دفاع مقدس می گوید: سفر به جزابه، ننه گیلان ساخته رخشان بنی اعتماد و محسن عبدالوهاب، از کرخه تا راین و عروسی خوبان در زمان خودشان نوآوری هایی داشتند و در موضوع و فرم سنت شکن هستند. وی همچنین با انتقاد از یک سری از فیلم های ضعیف از این ژانر در این مورد می گوید: برخی از فیلم های دولتی دفاع مقدس برای دولت هم آبرومند نیستند...

روایت فتح

درباره بهترین های سینمای دفاع مقدس می شود از جوانب گوناگونی نگریست. در واقع این نگاه فیلمساز و تطابق آن با نگاه منتقد است که می تواند انتخاب های یک منتقد و نویسنده را سامان دهد. طبیعی است که نگاه فیلمساز تلخ اندیشی چون مرحوم رسول ملاقلی پور با نگاه ابراهیم حاتمی کیا یا با نگاه عمل گرای احمد رضا درویش و نگاه تبلیغاتی ابوالقاسم طالبی تفاوت داشته باشد و این هم طبیعی است که بهترین بودن یک فیلم برای یک فرد به این معناست که او با آن فیلم خاص بیشتر از دیگر آثار ارتباط برقرار می کند. به همین دلیل هم هست که انتخاب بهترین ها در سینمای دفاع مقدس گستره وسیعی را می تواند پیش چشم انتخاب کننده باز کند. اما در این میان نکته عجبی که وجود دارد این است که در این انتخاب فارغ از این که هر انتخاب کننده ای دارای چه دیدگاه و جهان بینی بوده، وجود و حضور فیلمساز بی نام ابراهیم حاتمی کیا در اغلب انتخاب ها است که به چشم می آید. مثل انتخاب های شاهین شجری که نژاد منتقدان جوان سینما که با انتخاب سفر به جزابه ساخته رسول ملاقلی پور، آژانس شیشه ای ساخته ابراهیم حاتمی کیا و مجموعه روایت فتح به عنوان بهترین آثار در حوزه دفاع مقدس سه فیلم با سه نگاه متفاوت را به عنوان

بهترین های این سینما انتخاب می کند و البته در ادامه با توضیحاتش معیارها و مبنای انتخاب هایش را توضیح داده و چنین می گوید: در ژانر دفاع مقدس بعضی از فیلم ها اصلا زبان روایت سینمای جنگ را تغییر دادند، یعنی از آن شیوه روایی که در آثار حسن کاربخش و مراد پور شاهد بودیم، فاصله گرفتیم و به زبان روایی شسته و رفته ای رسیدیم که جمع زیادی از مخاطب را با خود داشت. دیگر فقط خاکریز و شوق شهادت و رابطه معنوی رزمندگان با یکدیگر نبود که محور فیلم قرار می گرفت. فیلم هایی مثل رویان فرمز ساخته ابراهیم حاتمی کیا و سفر به جزابه قابلیت ها و کارایی جنگ را خیلی گسترده تر کردند. همچنین باید گفت که مجموعه روایت فتح یک اثر تاریخی قابل ارجاع است و شاید پیش از هر مجموعه دیگری تصویری از واقعیت های جبهه و فضای حاکم بر آن ارایه می دهد. پایه های استدلال های جنگی ما در دهه های ۶۰ و ۹۰ با هم متفاوت است و مجموعه آوینی کمک کرد ما بفهمیم جامعه در چه تپه جنگ را بر گزار کرد. امروز هم اگر جنگی در بگیرد، عده ای می آیند و با سینه ستبر از صلح حرف می زنند. نگاه حاکمیت در آن زمان به جنگ، به گونه ای تقدس وار بود و هر گونه تعبیری بیرون از دایره پراحساس و تعصب و قهرمانانه و ملودرام مورد نظر شان رد می شد...

آژانس شیشه ای و از کرخه تا راین

محمد تقی فهیم منتقدی است که درباره سینمای دفاع مقدس زیاد نوشته و سخن گفته است. او از تاریخچه دفاع مقدس آغاز می کند: پس از انقلاب فیلم های زیادی در حوزه دفاع مقدس تولید شد. در دوره های مختلف متناسب با نگاه مدیران، آثاری ساخته شد که البته گاهی نیز با آرمان های دفاع مقدس تناسب نداشت. به هر حال فراز و فرودها برای هر عرصه ای وجود دارد و در ژانر دفاع مقدس نیز. در انتخاب بهترین ها هم من فیلم آژانس شیشه ای را انتخاب می کنم. ماهه دنبال این هستم که در عین این که دغدغه های جانبازان و ارزش های شهیدان را در سینما بازتاب می دهم، در راستای آرمان های انقلاب و دفاع مقدس هم

مهاجر، دیده بان و آژانس شیشه ای

فیلم در تاریخ سینمای دفاع مقدس بود که تصویری متفاوت از جنگ ارایه داد و موفق شد ماهیت اصلی جنگ ایران و عراق را نشان بدهد. کیوان کثیریان، منتقد و روزنامه نگار نیز نظری نزدیک به اکثریت مخاطبان سینمای دفاع مقدس دارد. این نویسنده سینمایی با انتخاب مجموعه آثار حاتمی کیا به عنوان بهترین فیلم های دفاع مقدس چنین توضیح داد: مجموعه ساخته های حاتمی کیا نسبت به کل آثار دفاع مقدس در مرتبه بالاتری قرار می گیرد. مهاجر و دیده بان روایت مناسبی بین رزمندگان جنگ است. فیلمساز در از کرخه تا راین و آژانس شیشه ای به تبعات پس از جنگ و آدم های باقی مانده از این واقعه می پردازد. البته در این میان باید به سفر به جزابه رسول ملاقلی پور اشاره کنم که در روایت نوآوری دارد و امتیاز آن فرم پیشروی آن است. بعضی ساخته های مرحوم ملاقلی پور و احمد رضا درویش غنای تکنیکی و محتوایی همسواست.

کیمیا و دیگر هیچ

مهرزاد دانش، منتقد و روزنامه نگار با اشاره به این نکته که فیلم جنگی خوب بازتاب درستی از آدم های زمان خودش دارد، از فیلم کیمیا به عنوان اثری مربوط به سینمای اجتماعی و یک ملودرام تاثیر گذار که وضع آدم های آن زمان را به خوبی

لیلی با من است و هیوا

طهماسب صلح جو، منتقد قدیمی سینما اما به نظر می رسد در بین سینماگران دفاع مقدس دلبسته طیف وسیعی از سینماگران این ژانر است. او در انتخاب هایش فیلم هایی مربوط به نگاه هسا و نگرش های گوناگونی را مورد اشاره قرار داده است: فیلم هایی چون آژانس شیشه ای، لیلی با من است ساخته کمال تبریزی، از کرخه تا راین و سجاده آتش ساخته احمد مراد پور از فیلم هایی هستند که من آنها را انتخاب می کنم. نگاه سینما به مقوله جنگ و دنیایی که فیلمساز خلق می کند، مثل جهان دراماتیک است. مثلا وقتی ما می گوئیم فلان فیلم چقدر شیبه اصل جنگ در آمده یعنی پیام فیلمساز به درستی منتقل شده است. طهماسب صلح جو چنین ادامه می دهد: من هیوا و سفر به جزابه مرحوم رسول ملاقلی پور را هم به انتخاب های خود اضافه می کنم. به نظر من باید به صورت ژانر به فیلم ها نگاه کرد. ما در دنیا فیلم جنگی داریم، نه دفاع مقدسی. مقصود من این است که این تاکید برای

مزرعه پدری و قارچ سمی

اکبر نبوی دیگر منتقدی است که دلبستگی عمیقی به سینمای دفاع مقدس دارد. در این باره نوشته ها و کارهای تصویری ماندگاری از او دیده ایم که شاخص ترین شان مجموعه نامه های تلویزیونی او در باره ابراهیم حاتمی کیا و رسول ملاقلی پور است. او درباره سینمای دفاع مقدس به خبرنگار «شهرود» می گوید: نگاه های گوناگون موجود در سینمای دفاع مقدس را مدنظر قرار داده ام. انتخاب هایش را بر پایه این نگاه ارایه می دهم: فیلم دول و مزرعه پدری را به خاطر نگاه حماسه پردازانه به دفاع مقدس و نظر انسان شناسانه فیلم های مهاجر،

پرور در شب و هور در آتش انتخاب می کنم. در سینمای اجتماعی دفاع مقدس نیز دو فیلم قارچ سمی و آژانس شیشه ای را انتخاب می کنم. در نگاه نخست به خود فیلم، محتوا و مضمون آنها امتیاز می دهم و در مرحله بعدی کارگردان ها را در نظر می گیرم. اکبر نبوی درباره این سینما و چشم انداز آینده آن نیز چنین می گوید: هنوز خیلی ناگفته های جنگ باقی مانده است. هنوز خیلی از ناگفته ها مانده که از زمان جنگ به تصویر کشیده نشده اند و شاید تنها یک درصد از آن جهان انسانی که بوده است را در این سال هادیدیم.

هور در آتش، هیوا و نجات یافتگان

شهرام جعفری نژاد نیز به طیف وسیعی از فیلم ها اشاره دارد. او در این مورد می گوید: از سینمای حاتمی کیا، مهاجر و دیده بان و آژانس شیشه ای را انتخاب می کنم و از رسول ملاقلی پور سفر به جزابه و هیوا و نجات یافتگان. فیلم های کیمیا و سرزمین خورشید و دول هم از میان آثار احمد رضا درویش آثار خوبی است. فیلم هور در آتش را از عزیزالله حمیدنژاد اسم می برم. همه این فیلم ها شکل و

ساختار خوبی دارند، اما حق مطلب در همه آنها ادا نشده است. وقتی به زور نام ۱۰ فیلم را آن هم مقدس اسم می بریم، به این معناست که مسئولان وظیفه خود را به درستی انجام ندادند. برخی از فیلم هایی که توسط دولت سرمایه گذاری شده، امروز در انبارها خاک می خورد، چون خودشان هم از خروجی کارشان سر بلند نیستند.

حاتمی کیا و بلمی به سوی ساحل

در انتخاب بهترین های سینمای دفاع مقدس نمی شود انتخاب های محمود گلرور را یاد برد. منتقدی که اگر چه سال ها است آهسته و پیوسته در حال فعالیت رسانه ای موثر است، اما بیشتر در این روزها او به عنوان مجری سابق برنامه هفت می شناسد. اما گلرور از آنهایی است که در عرصه این ژانر می شود او را صاحب نظر به ششمار آورد. این منتقد در زمینه بهترین های سینمای دفاع مقدس فیلم های آژانس شیشه ای، بلمی به سوی ساحل، سفر به جزابه، کرخه تا راین و هور در آتش را مورد اشاره قرار داده و همچنین به «شهرود» می گوید که در این سینما کارگردان برتر ابراهیم حاتمی کیاست که در تمام دوران کارنامه اش در این سینما زیسته و فیلم ساخته است.